ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на пол године 5 круна, за земље 15 франака у злату

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник" — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cettigne" — Cettigné (Monténégro)

За ЦРНУ ГОРУ појединн број 10 пара.
За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ појединн број 20 пара.

БРОЈ 108 — ЦЕТИЊЕ, СРИЈЕДА 19. ДЕЦЕМБРА 1912. ГОД. — ГОДИНА V.

Цетиње, 19. децембра

Аустро-угарска влада изјавила је жељу, да Скадар не припадне Црној Гори!

Ту важну новост саопштавају бечки листови. Новост важна, али нас ипак не изненађује. Изненадили бисмо се кад би било обратно. Овако имамо још једну потврду више: да сусједна монархија пошто по то хоће да омете слободно развиће балканских држава. Српским државама Црној Гори и Србији нарочито је објавила рат за истребљење. Бугарској и Грчкој за сад још намигује и прави им се пријатељ зато што су подаље од њених граница. Жели најприје да прогута Србију и Црну Гору, па ће Бугарска и Грчка послије саме од себе доћи на ред. Тад ће и оне искусити њено „пријатељство" као што га ми сада осјећамо на својијем леђима. Слобода, напредак и самосталност балканских држава њој су у души веома мрски.

Сплеткама и пријетњама умјела је сву Европу заплашити и навући је на одобрење да Србија не добије своје море. Арбанија и Арбанаси послужили су јој као средство и изговор. Није њој стало за слободу Арбанаса колико до тога да Србија не изађе на море. Да љуби слободе народа, не би допустила да њени просвјећени словенски поданици буду лишени свијех човјечанских права. У Хрватској је сада таква владавина као у бившој европској Турској. Парче Турске остало је сада у Хрватској. Биће да зато извјесна бечка штампа толико и симпатише варварској владавини полумјесеца.

Са Србијом је свршена једна ружна операција, која се противи свијема обзирима правде, морала и духа данашње европске просвјећености. Допуштено је да једна ненасита сила, која вјековима гута слободе поштених и културних мањих народа, поднесе нож под грло једној малој држави која се истрошила у борби са тлачитељем своје прекограничне браће. Србија је уз благослов Европе, која се заплашила од аустриског лажног звецкања сабљом, лишена мора, стегнута за гушу и потиснута са земљишта, које је вазда било српско, и које је крвљу својих синова ослободила.

Сад је ред на Црној Гори. Сад и њој, према саопштењу бечких листова, аустро-угарска монархија хоће да поднесе нож под врат. И ово је српска држава, и њу зато ваља срушити, пошто монархија показује да душмански мрзи све што је српско. И ако се будемо бранили од тога насиља, од те нечувене неправде, аустриска штампа падаће грају како изазиваномо европски рат. Ко год нам буде хтио помоћи у нашој невољи, Аустрија ће му довикнути да мути општи мир! Зар је један Скадар достојан европског рата? — лицемјерно ће питати Европу. А ми ћемо јој још сад рећи: ако Аустрија због Скадра мисли запалити Европу као што је и због Драча тобоже хтјела, ми нећемо имати ништа противу тога. Не изазиваномо ми који бранимо своје, већ она, која хоће да отме наше.

Једна је ствар сада већ сасвијем јасна: сусједна монархија не жели мира ни са Србијом ни са Црном Гором. Она хоће двије српске краљевине да унизи, погази и уништи. И једна и друга држава дале су јој доказе о својој сусједској исправности. Она то не узима у обзир, већ нас непрестано изазива. Аустрија је велика и моћна; ми смо мали. Али оно што ми, натјерани од ње на самоодбрану, можемо мобилисати, то она никад неће моћи, па нека јој се царство рашири и до Хималаје. Ми ћемо и без наредбе мобилисати беспримјерно огорчење цијелог једног народа, његово одушевљење за смрт, његову освету у подмлатку, његову вјеру у побједу праведне ствари.

Не дошао тај кобни час! Ми га не желимо. А држимо да ће се и у Бечу добро размислити прије но што би се одиста ријешили да објема српским краљевинама одузму потоње услове за самосталан живот.

Што се Скадра тиче, на који им је пао поглед отмице, шаљемо им сложну и гласну поруку цијелог нашег народа: желите ли одузети га, дођите да га отмете из нашијех руку.

Преговори у Лондону

Турски захтјеви

Лондон, 16. децембра. (Корбиро). — „Рајтер" јавља да су турски противпредлози шљедећи: 1. Једренски вилајет остаје под директном управот турском. 2. Мађедонија постаје књажевина са престоницом у Солуну. Она ће бити под суверенством султановим, али под једним књазом, кога ће савезници изабрати, а султан наименовати. Овај књаз мора бити протестант из једне неутралне државе. 3. Арбанија постаје аутономна, под суверенством султана и под једним принцом из царске отоманске породице, који се бира на пет година са могућношћу продужења. 4. Сва Егејска Острва остају Турској; 4. Уређење критског острва не припада овој конференцији већ мора бити уређено између Турске и велесила. На данашњој конференцији, која се била састала у 11 сати, пошто су Турци изнијели њихове противпредлоге, сједница је одложена како би изасланици балкански могли дискутовати о тим противпредлозима. Затим се опет наставила сједница и приступило се општој дебати турских предлога. Шефови балкански изасланстава истакли су, да турски противпредлози полазе с основице, која се јако разликује од оне, коју су балканске државе узеле за постављање услова мира. Базом турских предлога не признаје се стварни положај послије рата и не води се рачуна о територијалним захтјевима савезника. Говорници су изјавили да су турски предлози неусвојими као основица за даље расправљање, те моле турске посланике да изнесу нове предлоге, који би узели у обзир основну идеју услова мира савезника. Турски изасланици су покушавали да докажу правичност њихове тачке гледишта, али су обећали да ће саопштити у Цариград изјаве балканских делегата и односни одговор дати у понедјељак. На питање балканских изасланика је ли то њихова потоња ријеч, Турци нијесу могли дати никако дефинитиван одговор. Турским делегатима саопштено је у исто доба, да се у овом стадијуму преговора не може приступити расправљању о мађедонским реформама.

Турски контра предлози

Лондон, 17. децембра. (Корбиро). — „Рајтер" дознаје од турских делегата, да противпредлози поднесени на јучерањој сједници конференције нијесу потоња ријеч Турске. Међутим Турци доказују како су учинили велике уступке, одричући се Солуна. Што се, пак, тиче Једрена, Турци остају при томе да Једрене мора остати Турској, јер нема те владе, која би се усудила да уступи једренски вилајет, ту стварну заштиту Цариграда. Турци такође истичу и то да Европа нема никаква интереса да истјера Турску из Европе. Што се тиче острва у Егејском Мору, она се не могу одвојити, јер она припадају Анадолији а не европској Турској. Турци су јуче изјавили да ће поднијети у понедјељник нове контра-предлоге, који ће моћи послужити за основицу преговора.

Портине инструкције

Цариград, 17. децембра. (Корбиро) — Послије дугог расправљања, министарски савјет је донио нове инструкције турским делегатима у Лондону и саопштио им исте телеграфски. Званични кругови веле, да се у тим инструкцијама тражи да једренски вилајет остане Турској, којој је потребан за одбрану Цариграда; ако Бугарска у томе попусти Порта је вољна да јој учини друге територијалне уступке. Што се тиче острва, Порта неће да усвоји никакво расправљање о острвима која се налазе пред Дарданелима, а за она друга, које је посјела Италија, то се тиче ње и Италије. Пошто Крит није био предмет садашњег рата, то се критско питање има ријешити између Турске и велесила заштитница.

Бугари о преговорима

Софија, 17. децембра. (Корбиро). — Из сигурног извора се тврди, да су савезнички делегати обавијештени да у случају, кад би противпредлози, које Турска намјерава сјутра поднијети, били неусвојими, да чекају је ли то њихова потоња ријеч и у потврдном случају да одмах прекину преговоре и примирје с роком од четири дана. Владини кругови предвиђају прекид преговора, али ипак држе да ће Турци на крају попуштити прије обновљења непријатељства. По наредби главне бугарске команде, остаће за сада у Солуну два бугарска батаљона, а три у Серезу. Бугари су већ почели рекрутовање у новоослобођеним крајевима. Свуда су предузете мјере ради превоза војске на Чаталџу у случају обнове рата.

Утиматум у изгледу

Лондон, 18. децембра. (Корбиро). — На данашњој сједници конференције под предсједништвом Данева Турци су изјавили да су им инструкције непотпуне, те да морају поново реферисати у Цариград. У инструкцијама је било да се приступи дјелимичном расправљању услова мира, што су савезници одбили. Сједница је одложена за сриједу у три сата послије подне. Решид паша је изјавио „Рајтеру" да већи дио питања, по мишљењу Порте, мора се поднијети велесилама осим разграничења између Турске и Бугарске, којег ће оне двије уредити. „Рајтер" сазнаје да ће корак савезничких делегата на сјутрашњој сједници у сриједу, ако турски предлози буду и даље неусвојими, имати карактер ултиматума.

Турско-бугарски договор и разграничење

Лондон, 19. децембра. (Корбиро) — „Рајтер" дознаје из високог бугарског мјеста, да супротно вијестима из турског извора, Бугарска неће никако закључивати са Турском какав посебни договор. Бугарска је потпуно сложна са осталим савезницима, те према томе договор турско-бугарски може се једино закључити на основу преговора, који се воде с осталим савезницима. „Рајтер" јавља, да амбасадори неће одмах расправљати о разграничењу Арбаније, јер то питање, а особито судбина Скадра, предмет је преговора кабинета бечког и римског. Пошто су само владе аустро-угарска и италијанска ријешиле питање о разграничењу, то ће исто доћи на расправу пред амбасадорима.

Нове турске инструкције

Цариград, 19. децембра. (Корбиро). — Отоманским делегатима упућене су нове инструкције, на основу којих ће сутра преговори имати одсудни корак.

Бугарска у рату

Краљ војсци

Софија, 13. децембра. — Краљ је упутио наредбу војсци, којом се наређују строге мјере односно побољшања здравственог стања трупа, вршење свакодневних вјежби са обајшњењима о досадашњим операцијама бугарским и турским.

Ђенерал Савов у Цариграду

Цариград, 14. децембра. — Ђенерал Савов присиио је овдје под псеудонимом банкира Качева и дуго конферисао прексиноћ на ноћ и јуче у јутро са великим везиром. Говори се, да је споразум постигнут односно будуће границе турско-бугарске, а тако и у другим питањима, те се закључење мира сматра као сигурно.

Посланици Поенкареу

Софија, 14 децембра. — Извјесни број посланика ријешио је да упу-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CETINJE CRNOJEVIĆ

те Поенкареу депешу захвалницу на изјавама, које је учинио у парламенту у корист балканских народа и због начела Балкан Балканцима. Тврди се, да је министар трговине Теодоров рекао неким посланицима да држи да преговори о миру неће више трајати од петнаест дана и да ће се свршити са очекиваним резултатима. Теодоров је убијеђен да ће се ситуација разјаснити дефинитивно прије свршетка године.

Држање Румуније

Мобилизација војске

Букурешт, 13. децембра. — Најодлучније се побијају протурене вијести о тобожњој мобилизацији румунске војске.

Кредити за војску

Букурешт, 16. децембра. (Корбиро) — Влада је поднијела предлог у парламенту односно ванредног кредита за војску у износу од 137 милиона, а такође и један други предлог у исту сврху у износу од 14 милиона.

Букурешт, 18. децембра. (Корбиро). — У ноћној сједници парламенат је једногласно изгласао војни кредит од 151 милиона.

Букурешт, 19. децембра. (Корбиро). — Сенат је вотирао војне кредите.

Војна управа

Војне власти у новим крајевима

Биоград, 16. децембра. (Корбиро). — Краљ је потписао указ, којим се грађанске власти у новоослобођеним крајевима стављају под управу врховне војне команде.

Биоград, 19. децембра. (Корбиро). — Резервисте трећег позива остају и на даље под заставом ради вршења гарнизоне службе.

Грци и Турци

Опет Турци страдали

Атина, 18. децембра. (Корбиро). — Иза жестокога артиљериског двобоја Турци су напали на десно крило грчке војске код Бизани. Ђенерал Сапунцакис је приспио у помоћ, те су турски нападаји били сузбијени с огромним турским губитцима.

Талијанско-српски конфликт

Италија и Србија у Драчу

Рим, 18. децембра. (Корбиро). — „Стефани“ јавља из Драча, да је јуче, кад се командат брода италијанског „Капрера“ хтио с официрима искрцати да посјети консула италијанског, био позван од стране српске команде да се врати на брод и да не излази на суво без дозволе. Послије подне командант „Капрере“ послао је на крај једног официра у униформи, који се искрцао и отишао до консула. Италијански консул је упутио српској команди ноту, којом тражи објашњења односно тог поступка и наводи да не може усвојити забрану да не опити са „Капрером“. Влада италијанска наредила је свом отправнику послова у Биограду да по томе учини корак.

Отмјена Хрватица о нама

— Писмо једне Хрватице о балканском рату —

Један наш пријатељ, путујући љетос својим трговачким послом, имао је прилику да се упозна са једном отмјеном хрватском породицом из Далмације, са којом је неколико дана у путу у друштву пробавио. Сад за вријеме рата тај наш пријатељ добио је од једног члана те угледне породице, уважене, миле и интелигентне госпођице, писмо, које открива њене топле симпатије према нама.

То писмо пуно сестриске љубави гласи:

„Високопријеђени Господине!

У часу док још грува топ, бљеска мач и крв се лије, док су очи читаве Европе окренуте према брдинама и равницама сликовитога Балкана, док свачије срце удивљењем прати борбу права над тиранством и гледа јуначку борбу лавова, лађам се пера да Вам упрам пар редака да дадем одушка срцу, које се радује над побједама миле браће.

Од првог часа рата живјешим сам зинимањем пратила вијести с ратишта и веселила се над побједама крста над полумјесецом!... Дивећа се јуначкој браћи на Балкану, особитим сам се начином дивила херојским борцима и јунацима Црногорима, који примјерном одважношћу извојштише толико побједа! Ето напокон је свануо дан славе и слободе! Напокон толико вијекова над горди Балкан уздигло се уздигло сунце ускрснућа и живота! Мислим, да у повјести човјечанства нема величаственијег примјера што га показаше балкански јунаци противу муслиманске силе!

Та коме да не заиграла срце братско над чује какве свакога од балканских савезника освећује своје и пјева пјесму побједе над сваким пољем крваво освојена *своје* земље!

Раздрагана и усхићена попут свих домородкиња и домородаца мојих над побједама братским, дајем овим израза мојој радости и мом усхиту! И у најмањем нашем мјесту прате се највишим занимањем вијести с бојишта. Ох! како сте Ви срећни, да можете радити за слободу и ширење миле домаће свеје!

Још само да и Цариград падне, да Крст заблиста на Св. Софији — Храму Божје Мудрости — који је хиљаду година био понос Православних на Истоку, — а полумјесец да зађе у Азију — ето славља онда потпуна!

Док ми сви укупно овамо дијелимо Вашу радост и осјећамо *пошљедице*, које нам пораћа та симпатија, инак јој дајемо одушка и радујемо се сјају, који са Балкана сјаје и на нас чаробним својим свијетлом новог уздисаног сунца, те и с ових јадранских обала лети тамо на бојаште још свјежом крвљу натопљено свесрдачно: Слава див јунацима!

Из тих поклика и прича весеља и одушевљења шаље Вам срдачно поздрављe и честитања на трофејима — на штовања одана Вам

Олга“

Тридесетодневни рат

— Глас јавности из Америке —

Под овим насловом изашао је у њујоршком нарознатнем листу „The World“ чланак, који, и ако има неких малих нетачности, инак га доносимо као глас америчке штампе:

„Овај рат, који ће измијенити карту Балканског Полуострва, отпочео је 3. октобра, када је Грчка изашла отворено са својом изјавом, када су посланици савезних држава напустили Цариград и када је Турска пристала да закључи мир с Италијом при појави нове опасности.

Истина је, да је малена Црна Гора отпочела рат на недељу или нешто раније, али у својим досадањим границама рат с Турском трајао је око тридесет дана. У току овог времена савезници су заузели или сигурно посјели сваку турску тврђаву од веће важности, потукли или разбили сваку турску армију, узели топове, магацине, жељезнице и отјерали отоманску силу иза пошљедњих модерних утврђења њене престонице.

Савезници не би то могли учинити да ова рат није био рат за ослобођење. Бугари су оперисали у Турској, али већином међу Бугарима и пријатељима. Грци су се борили у Турској али међу Грцима а и Срби су упали у Турску, али у провинције гдје су били Срби и гдје су их дочекали добродошлицом. План рата сам по себи био је сасвим прост. Свака народност имала је да ослободи своје саплемењике. Они су познавали свако најмање мјесто, познавали сваку стазу и позицију турског топа и батаљона. И гдје год су долазили, налазили су људе своје сопствене крви и вјере а уз то народне аспирације долазиле су им од стране непријатеља.

Са политичке стране рат је био добро спремљен. Све до 13. октобра велике силе наваљивале су на Турску да уведе реформе а оне би јој гарантовале *„интегритет територијални.“* Балканске државе тражиле су само *„реформе“* у Мађедонији, за које велике силе гарантују од 1878. али до данас ипак нису уведене. Балканске државе су мислиле да ојачају силу мандата Европе. Али су такође знале и то да ће Порта презриво одбити њихов захтјев. И договориле су се да учине оно што су учинили, ништа више и ништа мање. Са потпуном сигурношћу и одличним познавањем исплаћивале су равномјерну подјелу европске Турске на принципу народности и близине граница. Изузетак су учинили са Цариградом, Дарданелима и Арбанијом, гдје су знале у напријед да ће наићи на међународну суревњивост.

Колико је стајало до оружја, учинило се. Сама побједа неће им дати морално право. Али побједиоцима, јер су били у праву, навијела би се неопростива и незаборавна увреда, ако би Европа покушала да се умијеша и спријечи ослобођење њихових народности од мусломана.

Остављање Цариграда Порти под већим међународним утицајем него до сада неотклоњиво је. Идеја слободне варошки и пристаништа у Солуну извршена је. Мусломанску Арбанију не би требало и преко њене воље натјеривати у савез. Што се пак тиче држава *Аустро Угарске која и сама нема свог сопственог пристаништа, у питању српског пристаништа може се квалификовати као безобразна хипокризија.*

Положај Аустро-Угарске у Европи сличан је потпуно положају Турске само ублажен ефикаснијом администрацији. Обје су прожете старим империјализмом. Прва још се љуљушка у успомени „Свете римске империје“, за коју Волтер вели да ни то је била света, ни римска а ни империја! Друга, пак, борила се да само сачува сједиште силе Константинове и Јустинијанове на бијеском истоку.

Као што је до данас Турска владала над Грцима, Србима и Бугарима без њиховог пристанка, тако исто Аустрија данас поступа са Србима, Румунима, Италијанима, Пољацима и Чесима, највећим дијелом против њихове воље и жеља, под апсолутним војничким деспетизмом.

Бурбонски је идеал ова страначка држава пуна тиранија и стално слаба и сиромашна. За то је за пошљедњих сто година у свакој већој битки била тучена. Без њених савезника као војна јединица не би могла ни постојати у Европи. Са својим Трансилванцима који би пришли Румунији, Јужним Словенима који би се сјединили са Србијом, са својим италијанским подјанцима који симпатишу по срцу са предентистима њиховог матерњег језика, и Чесима незадовољним због политичких принципа, Аустрија представља кућу у којој чељад мрзе газду.

Аустриски јужно-савезни пукови извиждани су у Прагу. Доље на њеној адриској обали представници општински Шибеника и Сињега суспендовани су од дужности због великих словенских митинга и то вољом краљевских комесара. *Али при свем том Котор припада, а и требао би да буде црногорски, Метковић. Сињ. Дубровник са посађем припада а и треба да буде српски.*

Б[illegible] државе међу великим народима одржавала се до сад вештачким путем, помоћу убризгавања храбрости двије савезничке владе, њемачке и италијанске. Италијанско јавно мишљење толико је противно својој влади, да је ова била приморана да му даје савјете умјерења и непренагљености. Што се тиче пак њемачког цара, ми високо цијенимо његов ум и надамо се да ће учинити да се савезница стукне назад и извуче из неприлике због ствари за коју је још Бизмарк рекао, да није вриједна живота једног померанског гренадира.

Због својих пуних срама и лудих захтјева Аустрија има против себе опште јавно мишљење цивилизованог свијета.“

Малер земунске полиције

— Жена њемачког посланика ухапшена у Земуну —

Париски „Журнал“ доноси под датумом 26. децембра пљедећу депешу из Биограда од свог дописника:

„Њемачком посланику у Биограду г. Гризингеру догодила се врло непријатна ствар, која је с обзиром на садање околности, произвела неописану веселост у престоници Србије. Његова млада жена, која је јутрос отпала лађом у Земун, тек је ступила ногом на земљу њемачке савезнице, била је ухапшена под сумњом шпијонаже.

Залуду је млада госпа доказивала ко је, залуду је пријетила гњевом свога мужа, све јој то ништа није помагало. Дали су јој на знање, да јој не вјерују, и да она није ништа дуго него један шпијон „веће марке“. Та је дражесна госпођа морала дуго времена чекати у земунској полицији док г. Гризингер није дотрчао из Биограда, те је ослободио“.

Баш су вјешти ти земунски полицаји, јад их наша', не би им човјек утекао', па да се у шпију претвори!

Епилог Прохаскине афере

— Што ко тражи, то и нађе —

Како се завршила много разглашена афера са аустриским конзулом Прохаском у Призрену, који се жалио да су га војници из Србије злостављали, врло добро је познато. Али је интересантно чути шта сад о томе пише *њемачка штампа.*

Поводом одвратних и ниских лажи, које су у Бечу и из Беча протуране кроз листове о конзулу Прохаски и српским звјерствима према њему, добиле су „Франкфуртске Новине“ од свога берлинског уредника, за кога се зна да прије своја обавјештења у министарству спољних послова, један карактеристичан телеграм, који ће се у Бечу осјетити као хладан туш.

Пошто је опширно изложено шта се у Бечу радило и шта се из Беча јављало о Прохаски да би се свијет у Европи узнемирио и стекао увјерење да Аустро-Угарска мора раговати, телеграм наставља:

— *„Случај конзула Прохаске даје примјер како једно Ништа или скоро Ништа надувавано читаве недјеље, у овако времене и на овакве начине, као што су чинили мјеродавни политичари у Бечу, могу и озбиљни политичари сматрити као повод за ратни зајлет. Тако је дуго ширено и вјероватно да су са овим конзулом Срби починили нечувене ствари, и у Бечу су тако дуго одлагали да даду објашњења, да је овај „Прохаскин случај“ одиста у европском новинарству сматран као повод за врло озбиљне зајлете.*

„Ми смо у току времена говорили више пута са дипломатским представницима са Балкана, који су са апсолутном сигурношћу увјеравали да овоме конзулу није се ништа десило, и који су поступање бечке владе са овим случајем непрестано истицали као доказ дволичног и изазивачког држања аустриске дипломатије. Кад ова господа сад тврде да су имала право, онда је тешко њима одговарати.

„Блеф, који је тако дуго трајао, промашио је циљ. Због тога се и ван аустриских граница разумије кад и аустриски листови питају владу зашто је тако дуго вријеме избјегавала да каже ма једну ријеч, која би свијет могла да смири.“

Егејско или Јадранско Море?

— Чланак из „Франкфуртских Новина“ —

Професор биоградског универзитета Богдан Поповић штампао је у „Франкфуртским Новинама“ овај чланак:

„У „Франкфуртским Новинама“ је под 8. новембром изашао један чланак о актуелном питању српског јадранског пристаништа. Нека ми је допуштено, да на питање, упућено Србији, пошаљем неколико ријечи као одговор.

Питање, које су поставиле „Франкфуртске Новине“ гласи: „Зашто Србија инсистира томе, да приступ мору, који она тако одавна жели, узме баш кроз Албанију?“ Писац тога чланка је мишљења, да би за Србију у сваком случају било корисније, да своје пристаниште добије на Егејском Мору, да у основи њезиног тражења једног јадранског пристаништа могу лежати само сопствени или туђи политички мотиви.

Српско становиште у овоме сасвим је другчије. Са јадранским пристаништем Србија не тежи ни за каквим политичким користима, већ искључиво за економским и трговинским. Понуда пристаништа на Егејском Мору је, по нашем мишљењу, скопчана са несавладљивим тешкоћама. Када би такво рјешење било за нас корисније или уопште могућно, ми бисмо га одмах примили. Али прије свега, Аустрија нам, предлажући такво рјешење, пуди нешто, што њој не припада. За тим је одмах, од самог почетка јасно да би нам се пристаниште на Егејском Мору могло дати само на рачун наших савезника. Још више, такво рјешење стоји у изричној супротности са уговором одредаба, које смо закључили са нашим савезницима.

Писац поменутога чланка вели: „не може се од Европе захтијевати, да се она ћутећи сложи са извођењем овог плана о подјели“. Међутим Европа, ако жели мир и тежи за правичношћу, мора имати обзира према реалним интересима наших савезника и нашим сопственим. У крајњем случају могло би се о таквом рјешењу говорити тек тада, када би се претходно одстранили тешкоће напријед наведене.

Како би у остаком изгледао овај коридор, овај подас, који би Србију везивао на толикој раздаљини са Егејским Морем? Такво територијално заузеће било би, политички и географски посматрано, уникум. Са путем на Егејско Море, који би нам био гарантован без сопствене територије или чак уступљен са гарантијом службености, Србија се може још мање задовољити. Савијем је нешто друго имати своје сопствено земљиште него само пролаз кроз туђе земљиште. Никаква гарантија не може се изједначити са сопственим посједовањем.

Ко ће нам „гарантије“ гарантовати? Зна се, како је лако тајити свакојакве

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

низкане према ономе, који је упућен на један такав прекаријум. Такав пролаз би и сувише онемиљао на оне пропусте, који носе наслов „пролаз допуштен до даље наредбе". Човјек је у таквоме случају увијек остављен на милост и немилост доброј вољи и тренутном расположењу дотичног сопственика и изложен статицама других неугодности; историја наших односа према сусједним земљама је дуга и позната и сувише поучна. Јер у садашње вријеме, пред мобилизацију, дакле у миру, Турска је задржала знатан број наших топова, а Аустрија је као неутрална држава задржала 200 вагона српског и бугарског ратног материјала.

Све ове тешкоће отпадају, чим Србија добије своје пристаниште, на Јадранском Мору на сопственој територији, у близини главног дијела свога земљишта, пристаниште које је везано са својом природном основом, које би нам загарантовало неминовну економску независност, без штете по наше савезнике и одговарајући нашим споразумима са њима. Уз ове политичко-географске мотиве иду још и ови чисто трговачки. Ми извозимо нашу робу на Запад и увозимо исто тако артикле, који су нам потребни, са Запада не са Југа или Истока. Уз то је Егејско Море удаљено од нас 338 км., а Јадранско само 240. Тако бисмо при извозу на Јадранско Море платили на примјер 12 динара од тоне, а на Егејско 17 динара. Пут до Ђенове захтијева преко Егејског Мора преко двадесет дана, а преко Јадранског само неколико дана.

Ове напомене добијају особити значај, када се узме у обзир природа главних продуката, које ми извозимо: жива стока и источни производи, који су при дугом транспорту изложени особитим опасностима, први разбољевању, други кварењу. Све ово говори јасно у прилог изласка на Јадранско Море, које ми желимо, а не на Егејско.

Што се тиче навода, да „Срби мора у за Јадранско Море тек да граде жељезницу, напредно тешку и скупу пругу, која не би могла у отпте да се за дуго времена рентира", на њега је одговор највећим дијелом већ садржан у предњим излагањима. Сви трошкови учињени на то били би богато исправљати оним великим користима, које су горе набројане. У остатком познато је, да су се жељезнице спроводиле кроз тешке терене и пристаништа се градила са великим трошковима, па су се доцније рентирала напредно. У почетку је све скупо; инвестирани капитал доноси тек доцније плодове. Можно је наравно, да „пруга на Јадранско Море мора бити дуго војнички чувана, јер ће арбанаско становништво, чак и кад буде покорено, тешко оставити саобраћај на миру". Ми имамо пред очима ову тешкоћу (узгред буди речено, ми смо захвалну за онакав суд о једноме племену, за које се тражи аутономија и које пошљедњих двадесет година пуца на сваког странца у уображењу да је то какав инжињер, који је дошао да гради жељезницу). Али то је зло, које ће се савладати и које се мора савладати.

Остаје привидно важан приговор: „Како се даје сложити са садашњим ратом за ослобођење захтјев, да Србија сада са своје стране подјарми Арнауте? И овај аргумент има мање снаге, него што то изгледа на први поглед. Писац сам признаје, да се „принцип националитета на Балканском Полуострву наравно не даје ненарушен примијети у државне границе". Само он додаје: „народносне цјелине треба само тамо растављати, гдје то сасвим велики стварни разлози чине потребним, а по могућности треба избјегавати да се већи дијелови народа против своје воље стављају под господарство туђега народа". На то се даје са добром основом примијетити, да ако игдје, сигурно овдје постоје „сасвим велики стварни разлози". Осим безбројних горе наведених мора се имати пред очима, да ми наш српски елемент не можемо ослободити и изаћи на море, ако ови предјели не дођу под нашу управу. Овдје је случај нужне одбране. Ми не тежимо ни за какким политичким освајањима; неколико хиљада квадратних километара нема у за нас ни политичке ни територијалне важности; ми их тражимо стога што пут ка мору води кроз ове крајеве.

Ови крајеви у осталом нијесу тако чисто арнаутски, као што се то често тврди њих не насељава „једна народносна цјелина". Скоро у цијелој Албанији а нарочито у њезином сјеверо-западном дијелу села су измијешана а у селима поједине породице. Поврх свега један дио самих Арнаута састоји се из таковзваних Арнауташа, т. ј. поарнауђених Срба. Код многих се још и данас одржала успомена на њихово српско порријекло, али су сачували српске обичаје и навике и њихов матерњи језик је српски. Сами аустриски стручњаци су констатовали, да су сјеверозападни Арнаути у многоме погледу прави Срби.

Исто тако је мало доказано, да Арнаути, о којима је овдје ријеч, „против своје воље" улазе у састав наше државе. Према пошљедњим аутентичним извјештајима они се својевољно покоравају нашим властима; њихове поглавице — праве, а не вјештачки створене — признају отворено суверенитет Србије и против наше војске на њезином продирању ка Јадранском Мору није испаљен ни један једини метак. С тога је погрешно овдје говорити о „подјармљивању". Да овај приговор одбијемо ми бисмо могли указати на друге случајеве „подјармљивања" којих у Европи има тако много. Ми ћемо рећи само толико да овдје не може бити говора о подјармљивању. Много тачније могло би се тврдити, да су Срби били подјармљени док су стајали под влашћу Арнаута и Турака; за Арнауте под српском влашћу не може важити исто. Србија је слободна и слободоумна земља, која ће свима својим поданицима дати слободу, личну, политичку и вјерску слободу, самоуправу у општинама, слободу школе и правописа. Србија би могла — нека нам се не замјери за ово тврђење — по духу законитости и слободоумља, које у њој влада послужити за примјер и многим старијим и културно вишим земљама. И ма како то парадоксно звонило, за Арнауте би то било најсрећније рјешење када би дошли под власт културно напредних балканских народа; то би за њих било далеко боље него да добију аутономију са којом не би знали шта да чине.

Ма шта било, нама изгледа сасвим јасно, да ми имамо довољно основа, да желимо Јадранско а не Егејско Море и изгледа нам сасвим неупутно питање: „Ко се или шта се крије иза неприродне тежње Србијине ка Јадранском Мору, мјесто на Југ?" Ако се овим пошљедњим питањем циља на Русију, онда је на то већ толико пута одговорено, да Русији није потребно ни једно српско пристаниште на Јадранском Мору за њезину флоту, пошто је она и до сада већ имала на расположењу два црногорска пристаништа на тој истој обали. Црна Гора стоји у тијешњем везама са Русијом него ли Србија. Србија је у осталом врло самостална у своју политици, она ради за себе, она тежи за овим пристаништем већ више од тридесет година и руски утицај на нашу политику се прецјењује. Нама бар не изгледа ово излагање ништа основаније, него ли оно, по коме треба да „нека опасност аустриској трговини од будуће српске флоте! Не, то нијесу прави разлози; прави разлог је, на жалост тај, да Аустрија неће да нам пусти на напредујемо.

Према Србима у Краљевини Аустрија је била особито неправична. Она приморава Србе, да јој буду непријатељи, као што и Хрвате и своје сопствене Србе гјера у редове незадовољних. У Србији сви схватају потребу, да са Аустријом, као на ближим и моћним сусједом, живе у миру, а има и људи који су према њој чак и пријатељски расположени. Али Аустрија декуражира сваког. Типичан примјер за то је напредна странка у Србији. Ова партија је била искрено аустрофилска и дала је примјере за то. Само је држање Аустрије према Србији било такво, да је и ова партија прије неколико година, када је пошљедњи пут била на власти, морала да се одвоји од Аустрије. У садашњем случају, гдје Аустрија тражи за себе све могуће гарантије неће да нам пусти ни ону гарантију која је за нас пријеко потребна, управо животно питање. Један богати посједник који има у својини читава села и ријеке, хоће да одузме бијелу воденицу ономе, који има њу једину. И, како изгледа, данас више нема судија у Берлину.

„Франкфуртске Новине" веле сасвим умјесно, да се цијела ствар може повољно регулисати са мало добре воље и на једној и на другој страни. Ми најтоплије желимо мирно рјешење нашега сукоба са Аустријом. Ми чезнемо за миром, који нам је тако потребан за наше културно развијање. Ми смо послије наших пошљедњих напора врло уморни и дубоко би жалили, ако би неминовно били приморани да поново приносимо крвне жртве за одбрану наших животних интереса".

Овај чланак Б. Поповића уредништво „Франкфуртских Новина" попраћа овом примједбом: „Ми се радујемо што можемо да обавимо ова излагања са српске стране, пошто су се и аустриска мишљења више пута чула у „Франкфуртским Новинама". Ми сами, као што наши читаоци знају, нијесмо увијек одобравали држање Аустро-Угарске према њезиној јужној мало! сусједној држави, већ смо бечку и пештанску политику према Србима доста често осуђивали врло оштрим ријечима". Али и поред тога уредништво „Франкфуртских Новина" покушава да у то примједбом брани гледиште, изложено у чланку, против кога Б. Поповић полемише.

Са нашег бојишта

Борба пред Скадром

Врака, 4. децембра

Турци једнако пушкарају на нашу војску, која се налази поред Блата до Бардањеда. Све изазивају. Изгледа, да им је нешто остало криво ноћи између 19. и 20. новембра, када су велики број губитака имали, дочим са наше стране било је мртвих 7 и рањених 15, и то из три зетска батаљона 4 мртва и 8 рањених, и из пољског батаљона 3 мртва и 7 рањених.

Наша војска на њихово пушкарање не одговара, али с нестрпљењем чека да Турци поново учине испад, у ком случају Турци би били потпуно потучени и натраг повраћени као и први пут. Био сам оне вечери између 19. и 20. новембра присутан у батаљону пољском и видио сам неописану храброст наших војника, које не плашаху ни топовска, ни пушчана напад; видио сам како храбро и мудро командири чета руководаху подручним им четама; видио сам како команданти батаљона посред пушчаних и топовских напада пролијеђу од чете до чете издају потребне наредбе и улијевају храброст војсци. Исту храброст војника, храбрости и мудру управу официра, команданта батаљона и одјељења видио је сваки онај, који је био присутан и у осталим батаљонима, који су оне вечери били у борби, а то се и свакодневно види по успјеху и јуначком држању храбрих официра и војника нашег цара јунака, — те је очевидно, да је са овако храбром војском, храбрим војничким старјешинама и њиховом мудром управом побједа на нашој страни и свуда и на сваком мјесту.

Врачанин

Из новооослобођених крајева

Прослава Краљева имендана

У свима већим мјестима наших новооослобођених крајева имендан Њ. В. Краља прослављен је на врло свечан начин. То су била права народна весеља, на којима је новооослобођени народ изражавао своје осјећаје, без разлике на вјероисповијест.

Тако нам из *Берана* пишу:

Прошло је доба свирепог мучења, прошло је доба ага и бегова, прошло је доба страха и зебње, а мјесто свега наступио је лијепи сан слободе! Сан, велим, јер се овако брзој слободи нико није могао надати, а по наваљане наш напаћени народ. Вјеровао је, тврдо је вјеровао, да ће га Бог, који је тако дуго био окренуо главу од њега, опет милостиво погледати и да ће му синути сунце ријеке будућности, али да ће то овако брзо бити, у то, као нити рекох, слабо ко је вјеровао. Како је лијепо овакав сан! Наша варошица са околином, послије толиких недједа и јуначких подвига, почела је сада први пут да слободно може прославити Св. Николу, имендан нашег милог ослободиоца Краља Господара!

У очи тога дана сва је варош била искићена српским тробојкама, које се тако дивно лепршаху на кућама, као да дијеле општу народну радост. Маса свијета из околних села повриједела је да би могла присуствовати благодарењу, за којим су чезнули толики нараштаји!.. У јутро је све отишло у цркву, у којој се није могло служити од 2. августа ов. године, јер су је Турци били порушили и обесветили. Била је дуком пуна, а на сваком се лицу сјало неко нарочито задовољство. И иако без икаквих украса, добила је неки свечан изглед тако, да је свако инстинктивно шапутао тиху молитву за дуг живот и здравље Краља Ослободиоца и Његовог Дома. Сриетак благодарења огласила су 50 пуцња некадањих турских топова. Јест, то су чуцали турски топови, али први пут на српско весеље! Пуцњава из пушака била је толика да је изгледало као да се боје бије. Зато је обласни управитељ г. Мијан Петровић примао честитања у управи, а послије је и сав народ почашћен. — Наздрављању и бурном клицању „Живио Господар!" ниче било краја, а нарочито је лијепо наздравио шеф полиције г. Иван Чукић. Давно је било погледати коло, гдје ниче било човјека коме неко ниче погинуо, али у том трепутку се није могло наћи замишљена лица. Игра и пјесма је трајала све до у саму ноћ, када се требало спремити за прославу „Балканске Царице", коју је беранска омладина спремала у корист „Црвеног Крста". Навала свијета била је огромна тако, да је приређивачки одбор морао обећати да ће се и сутра дан одржати забава. Бачки збор, под руководством г. Љубомира Зечевића, отпјевао је пригодну химну, а по свршетку из стотине грла чуло се клицање: „Живио Господар!" Затим је обласни управитељ г. Милан Петровић држао поздравни говор, у коме је изразио своју рјечу и задовољство што можемо слободно у слободним Б[illegible]

рашима прославити имендан Његовог Величанства Краља Господара, док смо се прије морали крити по буџацима и бјежати свуда, само да се спасе од обијести бијесних Турака. Затим је набрајао заслуге Краља Господара и истакао Његову оптту љубав према голом крају црногорском и очинско старање Његово за напредак Црне Горе. Говорник је завршио са усклицима: Живио нам мили Ослободиоц, праћен од цијеле публике таквим узвицима. Затим је отпочела представа и испала је на потпуно задовољство публике. Послије забаве настала је игранка и трајала је до пола ноћи, када се све разишло. Ове вечери цијела је варош била освијетљена.

Сутра-дан у вече је опет давана забава, због огромне посјете прошле вечери. Ове вечери је забава испала боље, јер је наш млади комичар Богић Вујовић унио још двије продукције, које је извео на опште задовољство публике. И те вечери је игранка трајала до пред саму зору. За обје забаве нарочиту похвалу заслужује приређивачки одбор, коме је предсједник био г. Милан Поповић, учитељ.

Напомињу још и то да нам у весељу ни мало нијесу уступили наши мухамеданци, који су прије подне одржали благодарење у џамији, а доцније с нама заједно се веселили.

Човјек, који није био у Беранима од како су заузете, заиста би их једва познао, јер се у њима свако осјећа као у у сред Црне Горе.

Љубинко

Кратки осврт на арбанску историју

— „Арванити" — Норманска инвазија — Епирски „деспотат" — Конац грчкога господства — Турско освјешење Арбаније — Скендер бег — Његове побједе над турском војском — Скендербогови најбољи јунаци — Смрт Скендербегова и освојење Кроје —

Од кад се Арбанаси спомињу у историји, вазда бијаху раздијељени у средове и племена, која бијаху сложна само у часу заједничке опасности. Чим је нестало спољног повода том братству, или је тај повод бар ослабио, одмах се појавила у појединих племена жеља за потпуном независношћу, па је често од братства настало највеће непријатељство међу појединим племенима.

Та је појава тако стара, како је стар први активни наступ Арбанаса у повијести, а то је под конац првога тисуљећа наше ере.

Иза бура сеобе народа у првим столећима средњега вијека, кад је Арбанија проживјела тешке дане, морадоше Византинци године 861. уступити средњу и јужну Арбанију Бугарима, док су Словени, што се уселише у Илирију готово у исто доба освојили сјеверну Арбанију; Бугарска је империја водила тешке борбе с Византинцима, док није успјело византиском цару Василију да скрши бугарски отпор године 1010.

Од тога часа почеше се у историји опет јављати „Арванити", о којима се ништа не спомиње у историји све од доба римске инвазије и окупације (168. године прије Христа). Арбанија се одмах иза почетка 11 вијека морала бранити у више наврата од инвазије Нормана (1081. — 1185). који су понајприје под Робертом Гуиспардом, онда под крстоносцем Бохемундом и напокон под Вијемом III. са Сицилије, и његовим нећаком Танкредом у ту земљу провалили. Сва Арбанија, Епир и Мађедонија бијеху опустошени од ратне фурије; освојени бијаху Драч и Солун, па и сам Царград бијаше угрожен. Но кад је нестало норманске страхоте, кад се земља ослободила туђинца, опет „Арванити" изађоше из својих скровишта на брдима и горама, те се умјешаше у бојеве, што их је међутим водио епирски „деспотат", основан од једног огранка византске царске породице (1024. по Михаилу I. Анђелосним царевима и Нићеи и Византу. Комнено [illegible] за грчким титулир-Хохенштауфовци [illegible] Ажуванија, а не мање и Венеција [illegible], којима је већ 1205. пао у руке Драч, с нова стјецајне околности [illegible] ову, што се већ [illegible] почела развијати. Конац [illegible] учинио арбанаској независности српски цар Стефан Душан Силни, који је освојио Епир, Тесалију и Мађедонију, те их приложио српској царевини. Но то је српско господство над Арбанијом трајало кратко вријеме, [illegible] за смрти Душана Силног, „који је као муња дошао и умро", [illegible] један потомак поменутога „деспотата" (Нићифор II.) радити [illegible] деспотат успостави. [illegible] ствар умјешане Арбанасе [illegible] то, те дефинитивно [illegible] господство у Арбанији (почетак 1358.)

Сви догађаји у Арбанији од пропасти Нормана до [illegible] деспотата [illegible] се мало рјечи [illegible]. То је низ непрестаних унутарњих и спољних борба, побјешћивања и других грозота, свуда влада издаство и

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE

жестока поцијепаност, бојеви између појединих породица сад овдје, сад ондје, сад се појави овај, сад онај претенденат, потомак које владалачке куће, да гражи своја посебна права на владу, да силом извојује себи моћ и господство. Ту карактеристику историске прошлости у неком смислу имаду и данашњи Арбанаси. Они су партаске борбе баштинили од својих предака и никако их се не знаду ријешити. У поменуто доба пада и турска инвазија, а из ње потијече и најсјајнија арбанаска ратничка појава — национални херој Искендер бег, или обично Скендер бег...

Као у више прилика на Балкану, тако је и у Арбанији странчка борба била непосредни узрок, османлијској инвазији.

Озловољени и по свом настојању прикраћени бастарди претпошљедњега епирскога деспоте Карла I Тасо-а, позваше у земљу Османлије, те ови на 9. октобра 1430, злосретоше Јанину. Одатле се раширише азијатски дошљаци мало по мало свој Арбанији, понајприје у јужном смјеру, касније и сјеверном Арбанијом, коју Млечани гласом трактата од године 1479. уступише Османлијама.

У доба између 1443. до 1367. бију, што их је био с Османлијама, падају романтички бојеви за слободу, што их је био гласовити Скендер бег, о ком још данас говоре арбанске народне пјесме и приповијести, а опјевао га и сам Качић. Хришћанским именом звао се Скендербег Јурај Кастриота, те бијаше најмлађи син (од њих четворо) Ивана Кастриоте, који имађаше наслов Господар од Кроје, те је столовао у красном крају Моглени, сјеверно од Водене, гдје бијаше некоћ Пелва, родно мјесто Александра Великога.

Четири сина Ивана Кастриоте бијаху отпремљени на двор султана Мурата II. гдје их у исламу одгојише. Три старија погинуше од отрова, што је полагано дјеловао, а тек Ђуро Кастриота, који бијаше великих тјелесних и душевних способности, одрасте те је већ са осамнаест година имао код султана неку улогу. Својом особном храбрости, коју је на челу једне коњаничке чете показао у Анатолији, јако омили султану, те му овај дао наслов „Искендербег“ (кнез Александар), а Арбанаси то касније преведоше у „Скендербег“. Године 1426. присили Кастриота — како је до тога дошло нејасно је — таданњега повјереника султанова, да овај у име султаново изда заповијест, према којој има паша од Кроје да тај град преда Скендербегу. Овај дакле пође у Кроју, узме је, те за мало дана бијаше у његовој власти сва средња Арбанија. Скендербег је дакако одмах се одрекао ислама, те се од то доба даље борио пуних 35 година под знаком крста и готово вазда побјеђивао Османлије. Његово право бојиште бијаше ограничено на простор између Љеша (Алесио), Кроје, дринове долине сјеверно и јужно од Дибре, равницом охридском и источно брдима, што се даље одавде пире. Простор између Дрина и Шкумби-а бијаше његова држава, а Кроја његова резиденција, коју је остављао само за сњежних зима, кад је пошао у Љеш, на ушћу Дрина. Ту је умро у старости од седамдесет и шест година од тешке и траје грознице на 17. априла 1467... Скендербег, који се сам звао „војник Исуса Христа и принц Епирођана“. (тако приповиједа његов једини аутентички биограф фрањевачки монах Барлесије из XVI. вијека), тек два пут није успио у свом предузећу; није успио опсједајући четири дана Светиград, (октобар 1440) и у боју код Берата против султана Мухамеда II 1455. године. Главне му побједе падају у године 1445 1446. (побиједио је Алију, Фисура и Мустафу-пашу), 1448. до 1450. побиједио је Мустафу и Севали-пашу, онда иза дуже паузе 1462. до 1464. побиједио је Синан-пашу, Јусуф и Хусеин-бега, Карџабега, Балабан Бадера-пашу, Јакупа Арнаута и султана Мухамеда II

Од оних јунака, што се бораху заједно са Скендербегом, очували су се у народној традицији имена ових: Лека, кнез од Дукађина; Арнитес, господар Цанине и Авлоне; Мојсиј Комипонс, главар Дибре; Бозидаре, главар Јанине и Арте; поглавице Тоска, Јура Стреџиле, Шпата и Урана дел Анђели...

Истом дванаест година иза смрти Скендербегове свладаше и подјармише опет Османлије земљу, што ју је тако храбро и успјешно бранио Скендербег, те тад истом они заузеше Кроју.

Та Кроја лежи на стрмој пећини сјевероисточно од Драча, те се к њој више стрмјута. Куће ту виде на стијену попут гнијезда, около тога брда. На једној окомитој ријечној стени уздиже се кастел, а доље у полукругу пад назад се куће за становање над којима се диже палата бегова и велика бијела мунара.

Од смрти Скендербегове, пак све до дана данашњега остадоше Арбанаси под Османлијским господарством, често се бунећи против Османлија, али сваки пут опет покорени служаху од то доба османлијском султану, који је од њих прикупљао најбоље чете, да му буду тјелесна стража, да с њиме војују по свим бојевима, куда су османлиски султани ратовали.

„N. List“

Дневник

Отпутовали. Данас прије подне отпутовали су са Цетиња Њено Царско Височанство Велика Руска Кнегиња Милица и Њихова Краљ Височанства Кнез Јосиф Батемберг и Кнегиња Ана. Са Цетиња су Високи Гости били на свечан начин испраћени. Испред крегања Његово Величанство Краљ одвезао се са Великом Кнегињом до манастирске цркве, гдје су се помолили за срећан пут. До самих дворских аутомобила Високе Госте испратио је Његово Величанство Краљ и Његово Краљ. Височанство Кнез Наслиједник са члановима Краљевске Породице, пожељев им срећан пут, док их је многобројно окупљено грађанство бурним клицањем поздрављало. При испраћају били су присутни и многи рањеници, који су дошли да Високим Гостима, својим великим добротворима, пожеле срећан пут.

Кинематографске вечери. Кинематографска кућа Pathe Frères преко свог нарочитог изасланика и директора намјерава да приреди неколико представа у Зетском Дому у корист нашег Црвеног Крста. Прва представа била је прошле недјеље, на којој су, поред осталог, приказиване пред пуном кућом „Слике из балканског рата“ и „Наполеонов поход на Русију“. Друга ће представа бити данас. Како је, као што рекосмо, приход ових кинематографских представа намијењен у корист нашег Црвеног Крста, надамо се да ће се пријестоничко грађанство радо одазвати својом посјетом и тако, забављајући се, потпомоћи наш Црвени Крст. Програм будућих представа обзнаниће се нарочитим објавама.

Нов ред вожње. Угарско-хрватско дионичко поморско паробродарско друштво на Сењској Ријеци објавило је нов ред вожње, који важи од данас. По томе новом распореду са Сењске Ријеке брзи бродови за Котор крећу недјељом, сриједом и петком у 11 сати прије подне, а стижу у Котор понедјељником, уторником, четвртком и суботом у 11·20 сати прије подне Из Котора се враћају истог дана у 12.30 по подне, дакле понедјељником, уторником, четвртком и суботом и стижу на С. Ријеку уторником, сриједом, петком и недјељом у два сата по подне — као и до сада. Трговачки бродови крећу са С. Ријеке у 10.30 по подне сриједом и суботом и стижу у Котор у суботу и уторак први у суботу у 3·45 сати по подне а други у уторак у 1 сат по подне. Из Котора се враћају у недјељу и сриједу у 5 сати по подне, и стижу на С. Ријеку уторником и петком у 4·30 сати прије подне. Брзи бродови у Далмацији пристају само у главна мјеста: Задар, Сињет Корчула, Груж и Херцег-Нови, док трговачки бродови додирују и Шибеник, Трогир, Стари, Хвар, Вис, Тиват, Рисан, Пераст, Прчањ и т. д. Из Бара бродови овог друштва ићи ће сваког понедјељника, уторника, сриједе, четвртка и суботе у 6·30 сати прије подне и стизаће истог дана преко Сутомора и Будве у Херцег Нови у 10·50 сати прије подне. Из Херцег Новог полазиће у исте дане у 2 сата по подне и стизаће у те исте дане у 6 сати послије подне у 6.30 сати. Дан ступања у снагу ове пруге биће нагнадно објављен. Од сјутра пак сваког другог четвртка полазиће бродови овог друштва из Обода у 12 сати у подне, а стизаће у Медову истог дана у 4 сата по подне а сваке друге суботе полазиће из Медове почев од ове суботе у 8 сати прије подне и стизаће у Обод истог дана у подне. Бродови, који иду од С. Ријеке за Патрас додиравају Бар, те из њега крећу петком у 9 сати прије подне, додирују условно Улцињ, стижу у Медову у 1 сат по подне, а настављају пут за Драч у 12 сати ноћу, гдје стижу у суботу у 6 сати прије подне. При повратку ови бродови из Драча полазе у четвртак у 2 сата по подне, стижу у Медову 5·30 по подне истог дана и стижу у Бар у петак у 1 сат по подне. Исто тако постоји и петнаестодневна пруга С. Ријека—Обод—Бар—Драч—Бар—Обод—С. Ријека. Бродови из Бара полазе у уторак у 5 сати прије подне, пристају у Улцињ у 6·45 сати прије подне, из Улциња крећу у 7·15 сати прије подне и стижу истог дана у подне на Обод, одакле се, сваке друге недјеље, крећу у 6 сати прије подне и стижу у Бар у 11 сати прије подне. Овај нови ред вожње донећемо у цјелини у колико се односи на промет наше земље.

Наши јунаци и њихово пожртвовање

За љубав и срећу своје браће и домовине неописане тешкоће принијели су наши јунаци и подигли велики жртвеник на олтар српске завјетне мисли; они ће бити и већ су крупсани неумрлом славом и са вијенцима дијете народне благодарности, који ће сачувати сву своју драгоцјену љепоту и остати најбољи свједок дуго-очекиване слободе, васкрса нашег и великог пожртвовања наших младих и енергичних бораца. И овакво пожртвовање нека остане и остаће у нашљеђе нашим покољењима, која ће се држати тога светога аманета и показати достојни шљедбеници својих предака, и којем не би ова витешка борба дубоко у срцу зарезана била, тај се не би показао достојан драгоцјености оне, која је никла са нових гробова косовских осветника.

Предци наших прошлих вјекова остају вјечито живи. Њихова уобичајена имена одјекују јасним звуцима народне лире, у којој су нам пјесници најљепших народних идеала сачували успомене на она доба, у којем су се бесрекидне и очајне борбе водиле око народне светиње — његове среће и слободе.

Јунаштво и пожртвовање наших најновијих синова превазилази сва досадања. Они су с хитрим погледом један на другог разумјели своју свету дужност. Осјетили су драж срећнијег живота — а гајећи високо љубав своју према ономе, што је у њему, с чим се има борити; презирући дане ропског живота и све остало, што се не слаже с његовом идејом и са његовим расуђивањем.

Поред шике вреле танади, док срце у јунаку куца, лебди му пред очима растанак с његовима. Опроштај, благослов матере, љубе и сестрице, а да се као побједник жив врати своој кући. Сјећа се жеља и благослова у којој му се препоручује: „Буди јунак силан и неустрашив, то ти једина завјетна мисао остављена у нашљеђе од твоих очева — чије си гробове пошао витешки осветити и покајати!“ А млада и сестрина врелом сузом печате не само јаки бол душе своје — већ и савјет, који мати предаваше на растанку своме сину...

И наши су, наши јунаци уз пратњу скромне молитве мајке, чији су гласи допирали до тајанствених двери, за своју домовину, слободу и правду необоривом енергијом јурнули у крваво ратничко коло, из којег, свитањем нове и дуго-очекиване сјајне зоре излазе на сусрет мајци, као побједници свога дугогодишњег тлачитеља.

Цетиње, 6 децембра 1912.

Ђ. П. Радоњић, богослов

Хрвати за Србе

Хрвати у Америци за Српски Ц. Крст — Хрватски Савез у Њу Јорку издао је овај проглас:

„Хрватска браћо!

Са крвавог бојишта на Балкану, из гаришта и болница разлијега се мукли глас рањеника, бораца за људска права и слободу браће своје. Не моле убојитог оружја, да ране и смрт задаваају, него лијека и његе, да се ране вијаају, да се смрти одхрваају.

И тај болни вапај одазивају се срца народа, — који не разуми у језике рањеника, али разумију вапај боли, јер је то језик трећег човјечанства — одзивају се и шаљу утјехе и помоћи, шаљу љиљечнике и лијекове.

И до нас долази глас рањеника, који мора да нам до срца допре, јер је глас браће наше по језику и патњама — глас је то рањених Бугара, Срба и Црногораца, за које браћа њихова окупљена под знаком и именом „Црвеноога Крста“ сакупљају добровољне прилоге, од којих да се лијечничком његом рањеницима ране овијају и зацијеле и многи млади живот спасу, да буде потпора старости обнемоглим родитељима, храна и одбрана дјеци и нејачади.

Хрватска браћо!

Ми смо увијек отворена срца и благе руке, гдје је требало помоћи оним који трпе, јер и ми смо синови патње, нијесмо никада ускратили руке помоћнице ни оним, са којима нас везаше свети везови братства и крви; кад не бисмо и сада дјелом засвједочили, да знадемо цијенити мученике слободе, ми не бисмо били вриједни, да и нам други помогну, кад се једном и глас наших рањеника, мученика за слободу Хрватске, чуо буде.

Зато „Хрватски Савез“ врши овиме прво хуманитарно, народно дјело, када по једногласном закључку управе, у смислу савезних правила одређује и полаже на олтар слободе, за рањенике Србе и Црногорце, своту од долара 100, као прво зрно нашега хрватскога дара браћи, позивајући уједно сва друштва и појединце, особито могућније наше, да на ову сврху даду малени, али од срца бар примјетни дар и допринесу од своје муке и приштедње, колико им срце носи.

Ако нашим даром једној породици хранитеља спасимо, ако нашим исказом братске љубави једну сузу боли рањенику обришемо, задужбину учинисмо, те ће се и нас браћа у нашим часовима потребе сјетити и помоћи.

Хрватска браћо!

Не оглушите се огласу боли, одазовите се гласу срца, помозите браћи у невољи, јер како ви њима, онако ће и Бог — вами!

Ваш дар за Српски Црвени Крст — за рањенике Србе и Црногорце, шаљите до конца ов. мј. на благајника „Хрватског Савеза“, Трипу Крстовића (P. O. Cementon New York), који ће сакупљени новац огласити и одређеној сврси привести.

ТЕЛЕГРАМИ

Париз, 14 децембра.— Поенкаре се примио кандидације за предсједника републике.

Цариград, 17. децембра. — Министар војни Назим паша отпутовао је синоћ на Чаталџу.

Петроград, 17. децембра. — Царским указом уважена је оставка министра унутрашњих дјела због здравља; Макаров је именован за државног савјетника; на његово мјесто долази сенатор Маклаков.

Посдам, 18. децембра. — Цар Виљем је примио Сухомлинова министра војног руског.

Берлин, 17. децембра. — Државни секретар Киндерлен Вехтер умро је напрасно.

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА

ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући Дунавска улица бр. 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске прав. цркве, наиме: **одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја** (ђоке цветови), **целивања** на лиму, **икона** на платну и на артији и т. д. Израђујем **барјаке, заставе** за певачка друштва, од најједноставнијих до најскупоцјенијих, везене са златом и свилом. Призната радионица као најсавршенија, **иконостаса, Христових гробова, певница** и т. д. **добра** радионица свештеничких **хаљина** и велики избор **шешира, камилавки** и **појаса.** Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а сваку **наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. Велики и богато илустровани цјеновник шаљем на захтјев бадава.**

Адреса за наруџбине:

Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidék)

Europe Honsrie. бр. 29 кн. 12

Штампа Кр. И. Дежмановић Штампарије.

За штампарију уредник Радомир Кривокапић Орлински

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ